

Муниципальное бюджетное образовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа им. Бавун-оол У.А.
с. Элегест Чеди-Хольского кожууна РТ

Согласовано

заместитель по ВР

 /Кыргыз Л.М./
«31»августа 2023 г.

Утверждено

и.о.директора школы

 /Сотпа А.А./

приказ №4

от «31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
КУРСА «НАРОДОВЕДЕНИЕ»
(УЛУСЧУ УЖУРЛАР)

ДЛЯ 8 КЛАССА

НА 2023/2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

Составитель программы
Оюн Маргарита Саян-ооловна
учитель дополнительного
образования

Элегест 2023

Тайылбыр бижик

8-ки класска ажылчын программаны 2002 чылда Г.Д.Сундуйнун редакторлааны «Тыва чоннун бурунгу ужурларын болгаш чанчылдарын ооредилгенин программазы» деп чижек программага даянып тургускан. Ажылчын программанын кол сорулгазы Тыва Республиканын кол ниити ооредилгезинин школага улусчу ужурларталазы биле куруне стандартын кууседири болур.

Школага улусчу ужурлар ооредилгезинин сорулгалары болгаш кылыр ажылдары:

Тыва чоннун чаагай чанчылдары болгаш сорулгалары – национал кезээнин чарылбас кезээ болур. Тыва чоннун бо соолгу чылдарда уттундуруп бар чыткан чаагай чанчылдарын база езулалдарын база катап тургузуп, оларны аныяк оскенге кижизидер чорук каажыглап нептередири – хуннун чугула айтырыглары бооп турар.

Чанчылдар болгаш езулалдар ол дээрге улустун тоогу болгаш культура талазы биле унелиг чуул – дур, салгалдан салгалче улуглардан бичиилерже дамчып келген. Тыва улус «Кижиге болуру чажындан, аът болуру кулунундан» дээр болгай. Кижизидилгеге чонну н чаагай чанчылдарын амгы уенин байдалы биле дууштур ажыглап ооренири канчаар – даа аажок чугула.

Улусчу ужурлар школанын ооредилге кижизидилгелиг ажылынын кол ундезинин тургузуп, ниити ооредилге системазында чаа угланышкын, тускай эртем бооп турар. Чоннун чаагай чанчылдары, сагылга езулалдары, ужурлары улусчу педагогиканын кол озээн тургузуп турар, Улусчу педагогиканын идеялары, байлак дуржулгалары болгаш

Аргалары чугле школада башкылаашкындан ажыглаттынып турар эвес, а ог – буле кижизидилгезинде, ада-иелер ортузунда нептерээн.

Улусчу ужурлар дээрге ог – буленин, торел – болук улустун болгаш чоннун уруглар кижизидилгезинин дуржулгалары, а этнопедагогика ону шинчилээр эртем. Оон кол сорулгалары – улусчу педагогиканын ужур – утказын, аргаларын шингээдири, оон депшилгелиг аргаларны ооредилге кижизидилге ажылынга таарыштыр ажыглаары.

Аныяк салгалга торээн чоннунун депшилгелиг дуржулгаларын дамчыдары, ону шингээтирери кандыг даа куруненин ыдыктыг хулээлгези. Кандыг – даа чон тускай психологиялыг, бодунун амыдыралынга дуушкен ажыл – агыйлыг, ужурларлыг, езулалдарлыг. Тыва чон боду уруглар кижизидер арга – хоргалыг, улегер чижектерлиг, педагогиктиг культуралыг.

Улусчу ужурлар – амыдырал эртеми – дыр. Ол ал бодувус, ог – булевис, аал – коданывыс, доргул – тореливис, чер – чуртувус, ажыл – агыйывыс, культуравыс, бойдус болгаш улусчу ужурлар, тыва кижинин бойдуска хамаарылгазын, а кол – ла чуул мозу – шыннырывыс дугайында эртемивис – тир. Амгы болгаш келир уенин салгалын будустуг мозузун хевирлеп буянныг ажыл – ишти хевирлеп ооредир ужурлуг бис.

Улусчу ужурларны тускай курс (ооредилге эртеми) кылдыр ооредири дээрге – ле национал чанчылдарны ханылады коору ол.

Кижиге – педагогиктиг культуранын херелекчизи, эдилекчизи, тургузукчузу, кадалагызы, нептередикчизи.

ПРОБЛЕМАЗЫ :ог – буле, доргул – торел хырылзаалары, ундезин ажыл – агый, торээн чер – чурт дугайында айтырыглар этикет, бойдус ужурлары, кижинин тура – соруу, сагыш- сеткили, оске чоннарнын культуразы.

СОРУЛGAЗЫ: - ада –огбелеривистин бурунгу ужурлар дугайында билигни уругларга чедирери

- амгы болгаш келир уенин салгалынын будуштуг мозузун хевирлээри
- уругларны ужур сагыыр толептиг кижирлер кылдыр кижизидери ;
- уругларнын чогаадыкчы шинээн сайзырадыры;
- уругларнын аналитиктиг болгаш кара угаан – биле бодаар шыннарларын сайзырадыры;

УЛУСЧУ УЖУРЛАР ЭРТЕМИН ООРЕНИРИНИН ФКОСнегелделери биле туннелдери сагып

Бот – тускайлан туннелдер

- 1) Тыва улустун чаагай чанчылдарында тыва чоннун бурунгу ужурларын унелеп сагып езулалдарны амыдыралга хун буру боттандырып, ужур дузалыын билири
- 2) Оореникчилернин узел – бодалын бот- тодарадып, бот - сайзырадып , бот – угаап билиринче ооренип эрткен тыва улустун ужурларын унелеп , амгы амыдырал – биле холбап ооредиринин чугулазын,чаа билиглер шингээдип алырын медеделди – биле угаап билиринче, кожа- хелбээ чоннарнын езу- чанчылдарын билири эргежок чугула.

Метапредметтиг туннелдер

- 1) Оореникчилерге тыва чоннун бурунгу ужурларын оске кожа – хелбээ чоннун бурунгу ужурлары – биле деннеп ооредиринче, оорениринин бот- тускайлан коммуникативтиг (харылзаа тудуп,чугаалажыр билиглернин) регулятивтиг (бот угланышкынныг)чаа билиг алырынын аргаларын шингээттиреринче угланган болур
- 2) Ооредилгени тарадып турар янзы – буру унген достерден интернет четкизи,словарьлар, МИЧ, ооредилгеге ажыглаар дискилер) ооредилге материалдарын тып билири.

Предметтиг туннелдер

Тыва улустун кижиге хамаарышкан бурунгу ужурларын бурунгу огбелеривистин амгы салгалга чагыгларынын куда езулалынын торел кижилерни хундулээр езулалдарнын , тос ужурларынын, тос дагылгаларынын, дойлар болгаш ыдыктарынын, шагаа, ойтулааш дугайында билиишкиннерни, эртемнин спецификазын медедел билиринче,чаа билиглерни чедип алырынын янзы– буру аргаларын шингээдиринче угланган болур.

8 класс програмазынын тургузуу

«Тыва чоннун бурунгу уjurлары»

М.Б.Кенин- Лопсан эртемден – этнограф «Бурунгу ог белеривистин амгы салгалга чагылары», «Куда езулалы», «Ог дугайында», «Торел кижилерни хундулээр езулалдар», «Бурунгу чудулгелер», «Тос уjurлар», «Тос дагылгалар», «Дойлар болгаш ыдыктар», «Чувени камнаары», «Шагаа», «Ойтулааш»

Ооредилге – тематиктиг планы

8 класс – 34 шак

№	Кичээлдинтемазы	Ниитишагы	План езугаар	Хереккырындаэрткенуези
1	Кирилде кичээл	1	6.09	
2	Бурунгу огбелеривистин амгы салгалгачагылары	6	13,20,22,4.11,18	
3	Куда езулалы	1	25.10	
4	Ог дугайында	1	8.11	
5	Торел кижилерни хундулээр езулалдар	1	15.11	
6	Бурунгу чудулгелер	5	22,29,6.13,20	
7	Тос уjurлар	5	10,17,24,31,7	
8	Тос дагылгалар	5	14,21,28,6,13	
9	Дойлар болгаш ыдыктар	3	20,3,10	
10	Чувени камнаары	2	17,24	
11	Шагаа	2	8,15	
12	Ойтулааш	1	22.05	
13	Туннел кичээл	1	22.05	
14	Шупту	34		

ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА С. ЭЛЕГЕСТ
ИМ.БАВУН-ООЛА У.А.**, Оюн Салбакай Борисовна, Исполняющий обязанности
директора

24.09.23 10:40 (MSK)

Сертификат 1F79AA4ED64AD2EB6282F1F78C8239A7